

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาของชาติ ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ พร้อมทั้งจะแข่งขันและร่วมมือ อย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ช, หน้า 1) และการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทันโลกนั้น ต้องเริ่มต้นที่จะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เปรียบเหมือนกับการเริ่มเพาะต้นกล้าให้การดูแลให้ปุ๋ย ให้น้ำ เพื่อให้ผลผลิตเหล่านั้นเติบโตไปอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นการศึกษาจึงมุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุลโดยยึดหลัก ผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความรู้ และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ช, หน้า 3)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ในปัจจุบัน และกำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยยึดหลักความเป็นเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้าง ยืดหยุ่น กำหนดจุดหมาย ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่มสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาจัดทำสาระ

ในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาค ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน แต่ละกลุ่มเป้าหมายด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ข, หน้า 2)

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นตัวกำหนดคุณภาพขั้นต่ำของผู้เรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองของชาติ และให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการในโลกปัจจุบัน โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนหรือกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ หรือมวลความรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะตามที่หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดไว้ รวมทั้งต้องส่งเสริม สนับสนุนและจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองด้วย (ไพบูลย์ แจ่มพงษ์, 2549, หน้า 61) ดังนั้นสถานศึกษาแต่ละแห่งจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและท้องถิ่น และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 23 ที่ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา” และมาตรา 27 ระบุว่า “ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ง, หน้า 11 – 13)

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดการศึกษาในลักษณะของการบูรณาการ ทั้งนี้เนื่องมาจากการบูรณาการเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้มีการเชื่อมโยงและผสมผสานกระบวนการสอนการสร้างคุณธรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน และนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ง, หน้า 11 – 12)

นอกจากการบูรณาการจะช่วยพัฒนาความรู้ คู่คุณธรรมแล้ว การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ เชื่อมโยงความคิดรวบยอด (Concept) ของรายวิชาต่าง ๆ มาหลอมรวมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และไม่มีรายวิชาใดรายวิชาหนึ่งที่จะสำเร็จรูป และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาทุก ๆ อย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้อย่างสมบูรณ์แบบ การแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้ความรู้ ทักษะ กระบวนการ จากหลายวิชา และหลักสูตรที่ดี จะต้องปรับเปลี่ยนให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น จะเห็นว่ามีวามเชื่อมโยงรายวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผสมผสานกลมกลืนกันและมีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนจะได้มีโอกาสทำกิจกรรมหลายอย่าง เกิดคุณค่าในการนำความรู้ ทักษะ กระบวนการที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง (สมนึก ธาตุทอง, 2548, หน้า 235)

สถานศึกษาจึงควรจัดให้มีการบูรณาการในทุกระดับการศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาในแต่ละระดับล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น เด็กทุกคนพึงได้รับโอกาสในการเรียนรู้ อย่างเท่าเทียมกัน มุ่งพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนที่มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถใช้ทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล สามารถประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อได้ตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล (สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546, หน้า 7)

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นศาสตร์แห่งบูรณาการ หลักสูตรและการเรียน การสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีลักษณะของการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรเข้าด้วยกัน เช่น วิธีการและแนวคิดของนักวิทยาศาสตร์ กระบวนการของนักคณิตศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ของศิลปิน นักดนตรี ประสบการณ์ของนักศิลปะ และทักษะการสื่อสารถ่ายทอดภาษาออกมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 จ, หน้า 3 – 6)

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสามารถบูรณาการกับกลุ่มอื่นได้ดังนี้

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเชื่อมโยงได้กับการเรียนกลุ่มภาษา ผู้เรียนที่เรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ต้องใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เป็นอย่างดี ใช้ภาษาในการให้เหตุผลและแก้ปัญหา ปกป้องรักษาวัฒนธรรมให้คงไว้ การพัฒนาทักษะทางภาษาในการเรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้แก่ การอ่าน เขียน พูด ฟัง เรื่องราว และพิจารณาวรรณกรรมต่าง ๆ จะเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนได้เข้าใจโลกด้วยการศึกษาวรรณกรรมเหล่านี้ในเชิงประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม วรรณกรรมจากสิ่งพิมพ์ที่ปรากฏอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน มีมากมายที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาได้ มิใช่แต่เฉพาะจากหนังสือเรียน ทั้งนี้เพื่อขยายประสบการณ์ทางสังคมที่เป็นจริงของผู้เรียนให้กว้างขึ้น สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ และคอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมืออีกทางหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนพัฒนา ภาษาเพื่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 จ, หน้า 4)

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเชื่อมโยงได้กับการเรียนรู้อีกกลุ่มศิลปะ ศิลปะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจมุมมองต่าง ๆ เกี่ยวกับโลก งานศิลปะสะท้อนให้เห็นความเป็นจริงของ

สังคมการเมือง เศรษฐกิจในยุคสมัยต่าง ๆ ได้ ศิลปะสะท้อนความคิด จิตวิญญาณ ความหวังของ มนุษย์ชาติเป็นเสมือนบันทึกหลักฐานว่ามนุษย์เรามีชีวิต มีความคิดคำนึงอย่างไร ด้วยการนำเสนอ มุมมองที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้สร้างงานศิลปะนั้น ศิลปะจึงช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โลกกว้างที่เขา อาศัยอยู่ การศึกษาสังคมจากงานศิลปะยังทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 จ, หน้า 4)

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเชื่อมโยงได้กับการเรียนกลุ่มการทำงานอาชีพ และเทคโนโลยี การเรียนการทำงานอาชีพและเทคโนโลยีมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และ ประสบการณ์ในงานที่เป็นพื้นฐานของวิชาอาชีพ มีทักษะในการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรมในการทำงาน และสามารถนำความรู้ ทักษะและกระบวนการเทคโนโลยีไป ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเชื่อมโยงสัมพันธ์กับการเรียนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่เน้นการดำเนินชีวิตในสังคมบนพื้นฐานของสัมมาอาชีพที่ก่อปรด้วยคุณธรรม จริยธรรม และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น เน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีที่ต้องประกอบอาชีพที่สุจริต และเป็นประ โยชน์ต่อคนและสังคมส่วนรวมด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 จ, หน้า 5)

ดังนั้นการเรียนการสอนกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงมิใช่การเรียนแต่ เนื้อหาความรู้ แต่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นนักแก้ปัญหา นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้จัด โอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความเป็นไปในสังคมและในโลก พิจารณามานุษย์ยุค เขียน ประเมิน คิดคำนวณ วิเคราะห์ แก้ปัญหา สร้างจินตนาการ และพากเพียรพยายามในเรื่องต่าง ๆ กันอย่างไร สังคมศึกษาเชื่อมโยงกิจกรรมที่มนุษย์ทำ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตเข้าด้วยกัน

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงเน้นการเรียนการสอนที่บูรณาการ ความรู้ จากสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มาหลอมรวมเข้าด้วยกันในประเด็นปัญหาหรือเรื่องที่จะศึกษา การจัด หลักสูตร และหน่วยการเรียนของกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงมักเป็นประเด็น ปัญหาที่เป็นการ บูรณาการลักษณะหน่วยการเรียนแบบนี้จะนำมาจากแนวคิด ความคิดรวบยอด ปัญหาหรือโครงการ ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ที่เขาต้องแสวงหาและรวบรวมมา ประเด็นปัญหาหรือโครงการเหล่านั้นอาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาระต่าง ๆ ในกลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มภาษาไทย กลุ่มคณิตศาสตร์ กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มศิลปะ กลุ่มพลศึกษา และสุขศึกษา และกลุ่มการทำงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 จ, หน้า 5)

จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญมาแต่อดีต เคยเป็นชุมชนเก่ามานาน และมีความสำคัญอย่างยิ่งในสมัยกรุงรัตน โกสินทร์ตอนต้น กล่าวคือ เป็นพื้นที่ที่คนอพยพจากลาว กัมพูชา และมอญ เข้ามารตั้งรกรากอยู่เป็นจำนวนมาก กลุ่มชนเหล่านี้นับถือศาสนาพุทธ เมื่อเข้ามา ตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ก็ได้นำเอาวัฒนธรรมของตนมาเผยแพร่ จนกลายเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ของจังหวัดฉะเชิงเทรา วัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้ ได้แก่ งานแห่หลวงพ่อโสธร ละครแก่นบน แข่งเรือ ช่างรำแห่ธงตะขาบ ตักบาตรน้ำผึ้ง วันมะม่วง เรือผีหลอก หัตถกรรมพื้นบ้านที่หัวสำโรง และบุญข้าวหลาม ที่แปลงยาว (<http://dnfe5.nfe.go.th/>, 2549) และวัฒนธรรมพื้นบ้านยังเป็น เครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมความเจริญรุ่งเรือง หรือความก้าวหน้าของสังคมในอดีตเชื่อมโยง มาถึงปัจจุบัน ทุกชาติทุกภาษาต่างก็มีนโยบายที่จะรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน และประเทศไทย ก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีความต้องการที่จะศึกษารวบรวมวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ให้คงอยู่ เพราะเป็นที่ ประจักษ์แล้วว่าเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏทุกวันนี้ ส่วนใหญ่มีกำเนิดมาจากวัฒนธรรม พื้นบ้านทั้งสิ้น ดังนั้นผลงานทางวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยจึงสมควรที่จะอนุรักษ์ให้คงอยู่ต่อไป

การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ และศิลปวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อ โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมของชาติ ทั้งในเขตเมืองและชนบท ปรากฏขึ้นกับวัฒนธรรม ก็คือการไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมต่างชาติอื่น ๆ ทำให้คนไทยเริ่มห่างไกล จากวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้น ขาดความรู้ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของ ตนเอง ซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2520, หน้า 1 – 2) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมไว้ สรุปได้ว่า วัฒนธรรมไทยในปัจจุบันมีความสับสน สาเหตุที่เกิดความสับสนนั้น เนื่องมาจากการที่สังคมไทยยอมรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามา ทำให้วัฒนธรรมเหล่านั้นเข้ามามี อิทธิพลเหนือวัฒนธรรมของไทย ซึ่งการยอมรับนี้มีทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา วัฒนธรรมไทย จำนวนไม่น้อยถูกทอดทิ้ง ขาดความสนใจ ไม่มีการศึกษาอย่างจริงจังถึงต้นเหตุของความเสื่อม และไม่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมและความประณีตทั้งงดงามของวัฒนธรรมไทย ซึ่งในที่สุด ก็จะรักษาไว้ไม่ได้ (กนกวรรณ ชูโชติ, 2542, หน้า 2) ดังนั้นการที่จะพัฒนาคนให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ มีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา จนเกิดภาวะที่พอดี สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น แนวทางในการพัฒนานักเรียนน่าจะเป็นลักษณะ การพัฒนาแบบองค์รวม โดยการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดประสบการณ์ที่เน้นการนำความรู้ และสาระการเรียนรู้จากสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานหรือการผสมผสานกระบวนการ เรียนรู้ กระบวนการสอน การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิด ประโยชน์สูงสุดหรือเพื่อให้นักเรียนผสมผสานความรู้ ประสบการณ์ และสามารถนำไปใช้ แก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ (นิตยา สุวรรณศรี, 2547, หน้า 51 – 52)

ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบูรณาการและบทบาทของสถานศึกษาที่จะต้อง จัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองด้านวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตร บูรณาการ เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจะมุ่งเน้นการนำวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นแกนในการบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียน

ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม อันจะนำไปสู่ การอนุรักษ์วัฒนธรรมอันดีงามให้เจริญรุ่งเรืองสืบทอดต่อไป การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการดังกล่าว จะเป็นการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมุ่งให้ผู้เรียนสำรวจความเป็นไปใน ท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงกิจกรรมที่คนในท้องถิ่นทำทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต เข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่การเรียนรู้เรื่องราวในท้องถิ่น มีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมตาม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเกิดความภาคภูมิใจและ รักในท้องถิ่นของตน และเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านในท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา” สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้หลักสูตรบูรณาการ “วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา” สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มอื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ
3. เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำ ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน จากการเรียนรู้โดยหลักสูตรบูรณาการ

ขอบเขตในการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากร นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 9 ห้อง นักเรียน 405 คน
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/6 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนอนุบาล วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่มมา 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 46 คน จากจำนวนทั้งหมด 9 ห้อง

2. ระยะเวลาในการทดลอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 รวมทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา กรอบเนื้อหาของการวิจัย ครอบคลุมเนื้อหาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่าง 4 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม, สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม และสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน, สาระที่ 2 การเขียน และสาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1 ทักษะศิลป์ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว และสาระที่ 2 การอาชีพ

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ หลักสูตรบูรณาการ “วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

4.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2.2 เจตคติต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร และประเมินหลักสูตรเพื่อกำหนดเป็นกรอบ ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ สัจด์ อุทรานันท์ (2532, หน้า 38 – 43) มีขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
- 1.2 การกำหนดจุดหมาย
- 1.3 การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ
- 1.4 การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
- 1.5 การนำหลักสูตรไปใช้
- 1.6 การประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 1.7 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

2. การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ที่อาศัยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรทั่ว ๆ ไป

เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ที่ปรากฏในงานวิจัยของ สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2548, หน้า 67 – 77) มีขั้นตอนคือ

- 2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน
- 2.2 การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์
- 2.3 การออกแบบหลักสูตร
- 2.4 การนำหลักสูตรไปใช้
- 2.5 การประเมินผลหลักสูตร
- 2.6 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ผู้วิจัยได้นำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของ สจ๊วต อุทรานันท์ และการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการของ สิริพัชร์ เกษภูวโรจน์ มาประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ “วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยดำเนินการพัฒนาตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
2. การสร้างหลักสูตร
3. การทดลองใช้หลักสูตร
4. การประเมินหลักสูตร

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย รวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย โดยในการวิจัยนี้เป็นการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร

2. หลักสูตรบูรณาการ “วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา” หมายถึง หลักสูตรที่มีการผสมผสาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ภายใต้ เรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา

3. การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรที่มีการผสมผสาน สาระการเรียนรู้ตั้งแต่สองกลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไป หรือผสมผสานเนื้อหาในสาระต่าง ๆ ที่จัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน โดยจัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกันอย่างสมดุล ในงานวิจัยนี้หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรที่มีการผสมผสานสาระการเรียนรู้สี่กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยใช้รูปแบบการบูรณาการหลักสูตรแบบไขว้แมงมุม

4. การบูรณาการหลักสูตรแบบไขว้แมงมุม หมายถึงการบูรณาการหลักสูตรที่กำหนดหัวข้อเรื่องขึ้นมา แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน หรือมีความสอดคล้องที่จะสามารถนำมาจัดรวมเป็นหัวข้อเรื่องเดียวกัน ซึ่งแต่ละหัวข้อเรื่องนั้น จะบูรณาการ เนื้อหากันได้ตั้งแต่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ขึ้นไป ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จัดหน่วยการเรียนรู้ภายใต้ เรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

5. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือตอบปัญหาที่สงสัยโดยการผสมผสานสาระ กระบวนการ วิธีสอนเทคนิคที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ ด้วยการสอนสอดแทรกเนื้อหาสาระ และคุณธรรม จริยธรรมอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียน

6. วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง แนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ที่สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

7. วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ วิถีชีวิตของชาวบ้านที่ได้ปฏิบัติกันมา ซึ่งแสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดฉะเชิงเทราได้เป็นอย่างดี เช่น งานแห่หลวงพ่อโสทร งานแห่ธงตะขาบ งานบุญข้าวหลาม ละครแก้บน แข่งเรือ เป็นต้น

8. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้เรียน หลักสูตรบูรณาการ เรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

9. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง เครื่องมือวัดความรู้ความจำ ความเข้าใจ และการนำไปใช้และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้เรียน เรื่อง วัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การประเมินตามสภาพจริง

10. เจตคติต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น และการเห็นคุณค่า ของผู้เรียนต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา

11. แบบวัดเจตคติต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดฉะเชิงเทรา หมายถึง เครื่องมือวัด ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น และการกระทำของนักเรียนที่มีต่อ วัฒนธรรมพื้นบ้าน จังหวัดฉะเชิงเทรา การเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน